

דגם תשובות – תורה שבעל פה, מס' 005281, קיץ תשע"ז

הערה למעריך: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחן.

פרק ראשון – לקט מצוות

על הנבחן לענות על שש מן השאלות 1-7.

1. **ספר המצוות לרמב"ם, מצוות קידוש החודש (מצוות עשה קנג)**
  - א. הראייה – קביעת ראש חודש על פי ראייה של מולד הירח.
הראייה בטלה כי קביעת ראש חודש על פי ראייה נעשית רק על ידי בית הדין הגדול שבארץ-ישראל, ולעת עתה אין בית דין גדול.
  - ב. (1) בית הדין הגדול שהיה בארץ-ישראל קבע את ראשי החודשים שאנו מציינים בימינו.
(2) לגלות את הדבר [לגלויי מילתא].
  - ג. כדי להשוות את שנת הלבנה לשנת החמה, שיש הפרש של אחד עשר יום ביניהן.
[לקבל: כדי שפסח יחול באביב]
2. **מצוות קידוש שבת בדברים (לא)**
  - א. (1) תוכן הדברים – גדולת יום השבת ומעלתו, והבדלתו לשבח משאר הימים.
זמן קיום המצווה – בכניסת השבת וביציאתה.
  - (2) זכירה של גדולת יום השבת וקביעת האמונה בחידוש העולם בלבנו.
  - ב. (1) כי היין מעורר מאוד את האדם, וההתעוררות גורמת לאדם להיות מושפע ממה שהוא עושה.
  - (2) כי רוב האנשים יתאוו במוצאי שבת אל השתייה יותר מאל האכילה כי כבר אכלו סעודה גדולה בשבת.
3. **שלא לאחור שכר שכיר (רל)**
  - א. (1) אסור לאחור שכר שכיר כי שכר השכיר מיועד לצורך מזונו, ואיחור המזונות עלול לפגוע בגופו של השכיר, והקב"ה חפץ בקיום האדם אשר ברא.
מותר לאחור את תשלום השכר "יום אחד ולא יותר" כי דרך בני האדם להתענות יום אחד לפעמים.
  - (2) התנאי הוא שהאומן נתן לבעל הבגד את הבגד ["שכל זמן שהטלית ביד אומן, אינו עובר"].
  - ב. כי המעביד טרוד בפועליו.
4. **מצוות תוכחה לישראל שאיננו נוהג כשורה (רלט)**
  - א. (1) כי בעקבות התוכחה ["במסתרים"] החוטא "יתנצל (=יצטדק) לפניו" וכשהמוכיח יקבל "התנצלותו" (=הצטדקותו) ישרור שלום ביניהם.
[הערה למעריך: תלמיד שהבין את המילים "יתנצל" ו"התנצלות" במשמעות של בקשת סליחה, יש לקבל את תשובתו]
  - (2) שנאה בלב וגרימת נזק לחוטא.
  - ב. (1) צריך להוכיח את החוטא עד שיהיה קרוב להכות את המוכיח.
  - (2) האחריות על החטא עוברת לאדם שנמנע מלמחות.

5. מצות קידוש השם (רצו)

- א. (1) הסתירה היא שמדברי התורה "וחי בהם" משתמע כי מצוות התורה ניתנו כדי להוסיף חיים ולא כדי לגרום מיתה לאדם שמקיים אותן. לעומת זאת, מדברי התורה "ונקדשתי בתוך בני ישראל" משתמע כי יש למסור את הנפש כדי לקיים את המצוות.
- (2) יישוב הסתירה: הציווי "וחי בהם" נאמר על כל מצוות התורה למעט שלוש שהן בגדר "ייהרג ואל יעבור". [לקבל: הפסוק "וחי בהם" נאמר בנוגע לחלק מן המצוות, והפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל" נאמר בנוגע לחלק אחר מן המצוות. מסורת חז"ל היא שקובעת בנוגע לכל מצווה לאיזה מן החלקים היא שייכת].
- ב. (1) אם איימו על אדם שיהרגוהו אם לא יעבוד עבודה זרה, עליו להייהרג ולא לעבוד עבודה זרה אף אם בלבו אינו מאמין בעבודה זרה.
- (2) נימוק: מכיוון שהוא גורם שהאדם שכופה עליו לעבוד עבודה זרה חושב שהוא כפר בה'.

6. שלא להונות אחד מישראל בדברים (שלח)

- א. (1) הגדרה: לא לומר לאדם מישראל דברים מכאיבים ומצערים.
- דוגמאות לאונאת דברים: — לומר לבעל תשובה: "זכור מעשיך הראשונים".
- לומר לאדם חולה שחוליו הוא תוצאה של מעשיו.
- לומר למי שרוצה לקנות דבר מה, שיכול לקנות אצל פלוני אף שהוא יודע שאין זה נכון.
- לשאול מוכר על מחירו של דבר מה אף שאינו רוצה לקנות.
- [הערה למעריך: די בשתי דוגמאות]
- (2) כי אונאת דברים קשה מאוד ללב הבריות ואנשים רבים מקפידים עליה אף יותר מעל אונאת ממון.
- ב. שתי תשובות אפשריות:
1. אענה למחרף בנעימות, ואשתדל לא לכעוס הרבה.
- נימוק: כי התורה אינה מצווה את האדם להיות כאבן, אֲנִי: כי אם אשתוק יראה שאני מודה לדברים שהמחרף אמר עליי.
2. לא אגיב.
- נימוק: כי אני מעדיף לנהוג כמו החסידים ש"נעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים".

7. לעבוד ה' יתברך בתפילה בכל יום (תלג)

- א. (1) מצווה זו: עבודת ה'.
- מן המצוות הכוללות: מפני שעבודת ה' משמעה כל המצוות, שהרי בכל מצווה שאדם מקיים הוא עובד את ה'.
- (2) הפרט הוא מצוות תפילה.
- ב. (1) [שלוש ברכות ראשונות] — שבח לה'; [אמצעיות] — בקשות הנצרכות לכל איש מישראל; [שלוש ברכות אחרונות] — הודאה לה'.
- (2) "תועלת מעשית" היא מילוי משאלותיו של המתפלל. "תועלת רעיונית" היא קביעת המחשבה שה' מיטיב לנו, משגיח עלינו, שומע צעקתנו, ויש לו היכולת לעשות ככל אשר יחפוץ.

פרק שני – גמרא – מסכת סוכה

על הנבחן לענות על שש מן השאלות 8-16.

8. הסוכה של הילני המלכה (דף ב ע"ב - ג ע"א)

- א. תשובה א – להילני המלכה היו שבעה בנים והם היו חייבים בסוכה, ואם אכן סוכה שגבוהה מעשרים אמה היא פסולה היו חכמים מעירים לה על כך.
- תשובה ב – הילני המלכה נהגה בכל מעשיה על פי הוראות החכמים, ואם כן גם סוכתה הגבוהה נעשתה בהתאם לדעת חכמים.
- ב. על פי רב אשי, הסוכה של הילני המלכה הייתה גדולה אלא שהיה בה חדר קטן [שנחשב סוכה נפרדת]. לדעת חכמים, שבעת בניה של הילני המלכה ישבו בסוכה הגדולה והיא ישבה בחדר הקטן, ולכן לא העירו לה חכמים. לדעת רבי יהודה, שבעת בניה של הילני המלכה ישבו איתה בחדר הקטן ולמרות זאת לא העירו לה חכמים [ומכאן ראייה שסוכה שגבוהה מעשרים אמה כשרה].

9. המצטערים בסוכה (דף כה ע"ב)

- א. מצטער פטור מן הסוכה מכיוון שהוא מצטער בצער שנגרם על ידי הסוכה, אולם אבל מצער את עצמו [על ידי מחשבותיו] ועליו ליישב את דעתו כדי לקיים את המצווה.
- [הערה למעריך: תלמיד שכתב הבדל על פי ההבחנה בין "טירדא דמצווה" ל"טירדא דרשות" (דף כה ע"א) יש לקבל את תשובתו]
- ב. (1) לדעת אביי, אין עושים חופה בסוכה בגלל חשש ייחוד, כי היו רגילים לעשות סוכה על הגג במקום שאין אנשים ואם החתן ירד לעשות צרכיו עלול אדם אחר להתייחד עם הכלה.
- לדעת רבא, אין עושים חופה בסוכה בגלל צער החתן, כי סוכה היא פתוחה והחתן מתבייש "לשחק עם כלתו". נפקא מינה: כאשר הסוכה נמצאת במקום שמצויים בו אנשים.
- (2) לפי אביי שסבר שהסיבה היא משום ייחוד אין חשש במקרה זה כי אנשים רבים נמצאים שם, ולכן במקרה זה צריך לעשות את החופה בסוכה. אבל לפי רבא שסבר שהסיבה היא משום צער החתן שמתבייש לשחק עם כלתו בסוכה שהיא מבנה פתוח, גם במקרה זה אין לעשות את החופה בסוכה, כי הימצאות האנשים אינה פותרת את הבעיה.

10. שינה בסוכה ושינה עם תפילין (דף כו ע"א)

- א. 1. [רב אשי] – שמא יירדם וישן שנת קבע מחוץ לסוכה. 2. [רבא] – לעתים די לאדם בשנת עראי ולכן בסוכה אין חילוק בין שנת קבע לשנת עראי, אלא חייבים לישון רק בה.
- [הערה למעריך: די בהסבר טעם אחד]
- ב. (1) הברייתא הראשונה עוסקת במקרה שהתפילין מונחות בראשו. הברייתא השנייה עוסקת במקרה שהתפילין אינן מונחות בראשו אלא לצד ראשו ומכוסות בסודר. הברייתא השלישית עוסקת במקרה שאוחז את התפילין בידו.
- (2) בברייתא הראשונה שנת קבע אסורה שמא יפח בתפילין, ושנת עראי מותרת כי בשינה כזאת אין חשש להפחה. בברייתא השנייה הן שנת קבע הן שנת עראי מותרות כי התפילין לא עליו ולא ניתנה התורה למלאכי השרת, כלומר שמירה מעולה מזו מכבידה על האדם ואין בה צורך. בברייתא השלישית הן שנת קבע הן שנת עראי אסורות כי יש חשש שהתפילין ייפלו מידו.

11. "משבח אני את העצלנין" והקבלת פני רבו ברגל (דף כז ע"ב)

- א. (1) כי צריך לקיים את שמחת החג בבית עם האישה, כפי שהתורה ציוותה "ושמחת אתה וביתך".
 (2) סיפור זה היה בשבת רגילה ולכן אין הסיפור סותר את אמירתו של רבי אליעזר הנוגעת לרגל.
 ב. (1) בעלה של השונמית שאל אותה מדוע היא הולכת לאיש האלוקים, אלישע, הרי "לא חדש ולא שבת".
 משמע שיש להקביל פני הרב בראש חודש ובשבת, וכן ברגל.
 (2) כאשר הוא יכול ללכת ולחזור לביתו באותו היום [כגון עיר שבתוך התחום או שיש עירוב].

12. שמחת בית השואבה; יצר הרע (דף נא ע"ב; נב ע"ב)

- א. (1) שלב א – נשים צפו בתוך עזרת הנשים, ואנשים צפו מבחוץ, כלומר ברחבה של הר הבית ובחיל.
 שלב ב – נשים צפו מבחוץ, ואנשים צפו בתוך עזרת הנשים.
 שלב ג – נשים צפו מן הגזוזטרא, ואנשים צפו בתוך עזרת הנשים.
 (2) הסבר הפסוק: כל מלאכת התבנית של בית המקדש נודעה [לדוד] מה' על ידי גד החוזה ונתן הנביא.
 הקושיה: כיוון שכל מלאכת התבנית של בית המקדש היא מה', איך ייתכן ששינו ובנו גזוזטרא בעזרת הנשים?
 ב. (1) אבנים – יצר הרע. מים – תורה.
 (2) כמו שמים יכולים לשחוק אבנים, כך גם לימוד התורה יכול לעזור להתגבר על יצר הרע אף אם הוא קשה כאבן.

בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י)

13. טלטול תחת אילן המיסך על הארץ (דף כד ע"ב)

- א. (1) אילן בעל נוף גדול שראשי הנוף שלו כפופין סביב כלפי הארץ.
 (2) המרחק של ראשי הנוף מהארץ הוא פחות משלושה טפחים, והנוף יוצר היקף של מחיצות בגובה עשרה טפחים מבפנים.
 [הערה למערך: תלמיד שכתב אחד מן התנאים שהענפים ארוגים בהוצא ודפנא יש לקבל את תשובתו].
 ב. הקושיה – רב אחא בר יעקב אמר שכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה, ואילו בברייתא זו רואים שנוף האילן משמש מחיצות אף על פי שהוא נע ברוח.
 התירוץ – מדובר בברייתא על ענפי אילן שמחוזקים בהוצא ודפנא ואינם נעים ברוח.

14. היה ישן תחת הסוכה וירדו גשמים (דף כט ע"א)

- א. לפי אפשרות א – זמן החזרה לסוכה הוא כשיתעורר משנתו.
 לפי אפשרות ב – זמן החזרה לסוכה הוא כשיאור היום.
 נפקא מינה – אם התעורר באמצע הלילה, לפי האפשרות "שיעור" צריך לחזור לישון בסוכה, ולפי האפשרות "שיאור" אינו צריך לחזור לישון בסוכה.
 ב. תרתי – שני הזמנים שמוזכרים בברייתא סותרים זה את זה כי "עד שיאור" הכוונה היא עד שיאיר המזרח, והוא זמן מאוחר לעלות השחר.

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא בתוספת עיון במקורות)

15. הולכי דרכים, הולכים לדבר מצווה, חיילים

- א. (1)** ישיבה בסוכה היא כמו ישיבה בבית במהלך השנה, וכשם שכל השנה אין האדם נמנע מלצאת מביתו לצורך הליכה בדרך, כך גם בסוכות האדם אינו צריך להימנע מלצאת מסוכתו לצורך הליכה בדרך (דף כו ע"א, רש"י ד"ה "הולכי דרכים").
- (2)** כי גם בלילה הם טרודים במחשבה על קיום המצווה [ונחשבים לעוסקים במצווה, והעוסק במצווה פטור מן המצווה] (שם, רש"י ד"ה "הולכים לדבר מצווה"). [לקבל: העיסוק במצוות סוכה בלילה יפריע לקיום המצווה ביום – דף כ"ה ע"א, תוד"ה "שלוחי"]
- ב. (1)** כאשר רב חסדא ורבה בר רב הונא היו עולים בשבוע של חג הסוכות לביתו של ראש הגולה, כדי לשמוע את הדרשה ולהקביל את פני ראש הגולה, הם היו ישנים על שפת הנהר של העיר סורא ולא בסוכה, והם הסבירו שהם שלוחי מצווה (כו ע"א).
- התוספות הוכיחו מסיפור זה ששלוחי מצווה פטורים מן הסוכה אפילו בשעת חנייתם כי רב חסדא ורבה בר רב הונא שהלכו רק ביום ישנו בלילה מחוץ לסוכה (דף כה ע"א, תוד"ה "שלוחי").
- (2)** לפי התוספות (דף כה ע"א ד"ה "שלוחי"), עוסק במצווה פטור מן המצווה רק אם המצווה השנייה מפריעה לקיום המצווה הראשונה. על פי זה כתב הרב שלמה גורן שרק אם מצוות סוכה תפריע לחיילים לעסוק בתפקיד הצבאי ההכרחי המוטל עליהם הם פטורים מן הסוכה.

16. ירושלים בתפארתה; בית הכנסת באלכסנדריה

- א. (1)** כאשר חכמי ישראל הגיעו לארץ-ישראל הם מצאו שמרכז התורה הוא בעיר אחרת [לקבל: לא היה אפשר לגור בירושלים באותו זמן מבחינה ביטחונית או מבחינה דתית].
- (2)** — יישוב ארץ-ישראל הוא ערך חשוב מאוד עד כדי כך שמקלים בדיני שבת במקרים מסוימים משום יישוב ארץ-ישראל, וכל שכן משום יישוב ירושלים.
- ירושלים, שהיא קדושה יותר מכל ערי ארץ-ישראל, חרבה יותר מכל ערי ארץ-ישראל, וזקוקה יותר לדרישה ויישוב.
- ב. —** הדין ש"אין עונין אמנ יתומה" הוא רק כאשר האדם שעונה אמנ רוצה לצאת ידי חובת הברכה, והנוהג המתואר בגמרא היה בעת קריאת התורה ולא בתפילה ובדבר ששליח הציבור מוציא את הרבים ידי חובתם.
- הדין ש"אין עונין אמנ יתומה" הוא רק כאשר העונה אינו יודע איזו ברכה אומר החזן, אבל באלכסנדריה העונים ידעו איזו ברכה החזן מברך אלא שלא שמעו אותו מברך את הברכה.
- (דף נב ע"א, תוד"ה "וכיון")

פרק שלישי – תוכני תורה שבעל פה

על הנבחן לענות על שתיים מן השאלות 17-28.

משנה

17. מסכת ביכורים

- א.** סקריקון הוא רוצח שנותנים לו קרקע כדי שלא ירצח. הוא אינו מביא ביכורים כי הקרקע אינה שלו ["משום שנאמר 'ראשית בכורי אדמתך' – עד שיהו כל הגידולין מאדמתך" אף שבעל הקרקע נתן לו הוא לא מחל לו על הקרקע ותכנן לתובעו לדין] (פרק א', משנה ב').
- ב.** (1) אדם זר [אדם שאינו כוהן] אכל את הביכורים שהביאו במקום הביכורים שנבזזו וכדומה – הוא משלם רק את הקרן ואינו מוסיף חומש. הביכורים שאכל האדם הזר הם "השניים". [דינו של אדם זה שונה מדינו של זר שאכל את הביכורים הראשונים שמשלם קרן וחומש].
- (2) אדם הביא את הביכורים לבית המקדש והם נטמאו בעזרה – מנער את הסל מן הפרות ואינו קורא מקרא ביכורים [ואינו מביא ביכורים אחרים במקום אלו שנטמאו].
- (פרק א', משנה ח)

18. מסכת סנהדרין

- א.** (1) אם ידונו בערב שבת או בערב יום טוב וייגמר דין לחובה, יצטרכו לבצעו בשבת או ביום טוב, ולא יוכלו לעשות זאת כי אין מוציאים להורג בשבת וביום טוב, וגם אי אפשר לדחות את ביצוע הדין ליום ראשון או ליום שאחרי החג מפני עינוי דין. לכן אין דנים בערב שבת ולא בערב יום טוב.
- (2) — דנים דיני נפשות בעשרים ושלושה.
— בדיני נפשות פותחים את הדיון המשפטי לזכות ואין פותחים לחובה.
— בדיני נפשות מכריעים לזכות על פי רוב דעות של אחד, אבל לחובה מכריעים על פי רוב דעות של שניים.
— בדיני נפשות אם לאחר גמר דין הדיינים ידעו שטעו, חוזרים לדון כדי לזכות, אבל לא חוזרים לדון כדי לחייב.
— בדיני נפשות הכול מלמדין זכות, אפילו תלמידים, ואין הכול מלמדין חובה, אלא הדיינים.
— בדיני נפשות [בשעת משא ומתן] המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות אין יכול לחזור וללמד חובה.
— דיני נפשות דנין ביום וגומרין ביום.
- [הערה למעריך: די בשתי הלכות]
- (פרק ד', משנה א')
- ב.** בדיני נפשות שואלים תחילה את הקטנים בחכמה [שהיו יושבים בצד] כי אם ישאלו קודם את הגדול יהיה אסור לקטנים לחלוק על דבריו ["לא תענה על ריב', וכתוב רב"] (פרק ד', משנה ב').

19. מסכת אבות

- א.** (1) המחלל את הקודשים – המביא קודשי המזבח לידי פיגול ונותר וטמא, אָן: המועל ונהנה מקודשי מזבח או מקודשי בדק הבית.
- המבזה את המועדות – העושה מלאכה בחול המועד, אָן: הנוהג בימי חול המועד מנהג חול באכילה ושתייה. המפר בריתו של אברהם אבינו – לא מל, אָן: שמל ומשך עורלתו לכסות עורלתו כדי שלא יראה מהול.
- [הערה למעריך: די בפירוש אחד לכל אחד מן המעשים]
- (2) — מפרש את התורה שלא כהלכה [לא על פי פשוטו של מקרא].
— דורש דרשות של דופי.
— מְעַז פנים לעבור על דברי תורה בפרהסיא ביד רמה.
- [הערה למעריך: די בשני פירושים]
- (פרק ג', משנה י"א)
- ב.** לחזור בתשובה לפני מותו.
- (שם)

אגדה**20. הכוח לשנות – על היכולת שלנו להשתנות**

- א.** התענו [אָן: אמרו לרבי תנחומא לגזור תענית] וחילקו צדקה לעניים.
- ב.** (1) לפי אנשי העיר הסיבה לנתינת המעות הייתה לשם עֲבֵרָה.
לפי האדם שנתן את המעות הסיבה לנתינת המעות הייתה שהוא ראה שגרשותו בצרה וריחם עליה.
- (2) אם אדם זה שלא היה חייב מזונות לגרושתו ראה אותה בצרה וריחם עליה, על אחת כמה וכמה שה' שהוא חנון ורחום ירחם על בני ידידיו בני אברהם, יצחק ויעקב.
- ג.** כי הפעולות של אנשי העיר היו חיצוניות ולא נבעו מרחמים.

21. צדקה וחסד

- א.** תשובתו של רבי עקיבא היא שהקב"ה יצר את המציאות שיש עניים בעולם "כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנום", כלומר בזכות נתינת הצדקה [אנו הופכים להיות אנשים טובים יותר, ועל ידי כך] אנו זוכים לא להיענש בדין הגיהנום.
- ב.** "הבן" הוא אנשים מישראל, עניים. "בית האסורים" הוא העוני. "ההאכלה וההשקיה" היא הצדקה. "הדורון" הוא הצלה מגיהנום.
- הקב"ה אמנם גרם לעוני של אנשים מישראל אבל הוא נותן שכר למי שדואג לפרנסתם של בניו.
- ג.** (1) כל אחד מאתנו הוא עני במובן מסוים, כולנו זקוקים זה לזה, אף אחד מאתנו לא יכול להסתדר לבדו [זהו הסֵדֶר הטבעי שבהנהגת ה'].
- [הערה למעריך: על תת־סעיף זה – 60%]
- (2) נותן הצדקה צריך לפתוח את לבו אל העני ולא לחוש התנשאות וגאווה כלפיו, מתוך הבנה שגם הוא בעצמו עני בדבר מה ונזקק לעזרת אנשים אחרים.
- [הערה למעריך: על תת־סעיף זה – 40%]

22. היחס לאחר

- א.** (1) העמדה של רבי מאיר הייתה שצריך להתפלל שהבריונים ימותו.
לעומתו, ברוריה מדייקת בפסוק שכתוב בו "יתמו חטאים" ולא "יתמו חוטאים". כלומר התפילה צריכה להיות על היעלמותם של המעשים הרעים מן העולם ולא של העושים אותם. [ברוריה מייצגת גישה של הפרדה בין האדם לבין מעשיו].
- (2) ההצעה של ברוריה לרבי מאיר הייתה שיבקש עליהם רחמים שיחזרו בתשובה, וחטאיהם ייעלמו.
- ב.** (1) על פי הראי"ה קוק, רבי מאיר חשב שאין טעם להתפלל על הבריונים משום שמעשיהם נתונים לבחירתם החופשית, והתפילה אינה יכולה לבטל את בחירתו של האדם במעשיו.
- (2) התפילה השפיעה עליהם משום שבעומק לבם הם רצו לבחור בטוב אלא שהיצר הרע הסיתם, והתפילה עליהם נתנה להם את הכוחות לבחור בטוב.

מספרות השו"ת23. צער בעלי חיים

- א. (1)** אדם הרואה בהמה שרובצת תחת משאה מְצוּוה לפרוק את המשא מעליה. שחיטה; שילוח הקן; אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד; איסור אכילת איבר מן החי; איסור אכילת דם; שביתת בהמה בשבת; איסור חסימת שור בדישו.
- [הערה למעריך: די במצווה אחת]
- (עמ' 107)
- (2)** בדרך הַמְתָּה – צער בעלי חיים הוא רק אם מְצַעַר את בעל החיים ומניחו בחיים. בשקצים ורמשים – צער בעלי חיים הוא רק בבהמה שמשרתת את האדם [כמו במצוות פריקה שהיא מקור האיסור] או בבעלי חיים בני תרבות. כשיש צורך – צער בעלי חיים הוא רק לצער ללא סיבה [כל הבריות נבראו לשמש את האדם]
- [הערה למעריך: די בשני מצבים]
- (עמ' 108-110)
- ב.** צפייה בבעלי חיים בגן חיות היא צפייה בבריות של הקב"ה והתפעלות ממעשיו. לעומת זאת, צפייה במלחמת שוורים מטביעה בנפש האדם מידה רעה ומושחתת של אכזריות (עמ' 114-115).

24. פדיון שבויים

- א. (1)** כאשר קרוב או ידיד מוכן לפדות את השבוי בממון שלו.
- (2)** על פי הטעם "משום דוחק הציבור" מותר לו לפדות כי ההוצאה היא לא של הציבור, אבל על פי הטעם "כדי שלא יחטפו עוד" אסור לו לפדות כי גם פדיון זה יכול לגרום לריבוי שבויים.
- (עמ' 132-133)
- ב.** מוות בחרב קשה ממוות טבעי – הנדקר בחרב גופו מתנוול, ובמוות טבעי אין גופו מתנוול [לקבל: "יקר בעיני ה' המותה לחסידיו"].
- מוות ברעב קשה ממוות בחרב – כשמת מרעב יש צער וייסורים, ובחרב אין צער וייסורים [לקבל: "טובים היו חללי חרב מחללי רעב"].
- שבי קשה מכולם – כי כל הצרות הללו כלולות בשבי שהרי השובה יכול לעשות בשבוי כרצונו: להרוג אותו, או לדקור אותו בחרב, או להרעיב אותו.
- [הערה למעריך: די בנימוק לשתי קביעות]
- (עמ' 136)

25. סיכון עצמי להצלת הפרט והכלל

- א. (1)** רבי איסי היה בסכנה ודאית [כפי שעולה מתגובתו של רבי יונתן] ורבי שמעון בן לקיש ידע שייתכן שהוא בעצמו ייהרג ובכל זאת החליט לנסות להציל את רבי איסי.
- (2)** – אין הוכחה שהלכה כרבי שמעון בן לקיש ולא כרבי יונתן.
- ייתכן שגם רבי שמעון בן לקיש נהג כך ממידת חסידות ולא משום שחובה לנהוג כך.
- אין הוכחה שהסיפור עוסק במקרה שהספק הוא שקול. ייתכן שהסיכוי להציל את רבי איסי היה גדול מן הסיכון למות.
- [הערה למעריך: די בשני נימוקים]
- (עמ' 144-145)
- ב.** ה' ציין שמתו כל האנשים המבקשים את נפשו של משה, ומשמע שאם אנשים אלה היו חיים, משה לא היה צריך ללכת להוציא את בני ישראל ממצרים (עמ' 143).

תפילה כמפגש**26. תפילת העמידה**

- א.** (1) ביטוי להתקרבות לה' (עמ' 114-115; 117).
 (2) — זכר לרתיעת בני ישראל במעמד הר סיני.
 — ביטוי להכנעה לפני ה' וליראה לגשת להתפלל לפניו.
 [הערה למעריך: די בטעם אחד]
 (עמ' 115)
- ב.** (1) [הישארות המתפלל במצב] כריעה — כיאה לאדם שנפרד ממלך; הפיכת המתפלל פניו לשמאל ואחר כך לימין — מכיוון שהקב"ה כביכול מולנו, נפרדים ממנו בהפיכת הפנים לשמאל תחילה שהיא ימין שלו א שמראה שקשה לו הפדָה; השתחוואה של המתפלל למול פניו — כעבד הנפטר מרבו (עמ' 116-117).
 (2) הבקשה: "יהי רצון שייבנה בית המקדש".
 הסיבה לבקשה: התפילה היא במקום העבודה בבית המקדש ולכן מבקשים שנוכל לעשות עבודה ממש בבית המקדש.
 (עמ' 117)

27. תחנון

- א.** וידוי ואמירת י"ג מידות; נפילת אפיים (עמ' 127).
ב. (1) כאשר מתפלל במניין זה חתן בשבעת ימי המשתה שלו; כאשר מתפלל במניין זה אחד מבעלי הברית (אבי הבן, המוהל והסנדק); בבית הכנסת שבו תיערך הברית.
 [הערה למעריך: די בשני מקרים]
 [הערה למעריך: על תת־סעיף זה — 30%]
 (2) מקרים אלו קשורים לאירועים משמחים ולכן אין אומרים בהם תחנון שהוא תפילה המבטאת את צערן וכאבו של האדם, את חולשותיו ואת ריחוקן מהקב"ה.
 [הערה למעריך: על תת־סעיף זה — 70%]
 (עמ' 128-129)
- ג.** קיום סמלי של הנפילה המלאה על הארץ שהייתה נוהג בעבר, א: ביטוי לבושה והסתתרות (עמ' 127-128).

28. סיום התפילה; תפילות בזמנים מיוחדים

- א.** (1) כי יש מצווה לזכור בכל יום את יום השבת (עמ' 135).
 (2) באמירה בעל פה יש חשש שמא ידלג האומר על אחד מסממני הקטורת, ואמירת פיטום הקטורת היא במקום הקטרה, ואם מקטיר הקטורת מחסר אחד מן הסממנים הוא חייב מיתה (עמ' 136-137).
ב. (1) בימים אלה התרחשו נסים גדולים ומופלאים: ביום העצמאות — עם ההכרזה על הקמת המדינה התפרקנו מעול שעבוד מלכות זרה ומאימות מלחמת המדינות השכנות. עם ישראל היה לעם עצמאי וריבוני בארצו. צבא ישראל הצליח במלחמתו. ביום ירושלים — ניצחון מוחץ של צה"ל במלחמה בשלוש חזיתות. המועד בשנה הוא חג החנוכה.
 (2) הגאולה היא חלקית כי המצב הביטחוני והמצב הרוחני לוקים בחסר.
 (עמ' 154-157)